

II n
1309

ORATIO
DE PRINCIPE
EXEMPLIS
IMPERATORVM REGVMQVE
ROMANO GERMANICORVM
INFORMANDO

IN AVSPICIIS
PROFESSORII MVNERIS

LIPSIAE A. D. XII. IVN. A. C. N. CIOCCCLII

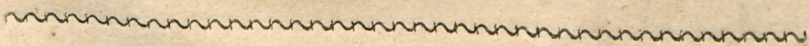


PRONVNCIATA



A

IO. GOTTLLOB BOEHMIO



LIPSIAE

LITTERIS IO. GOTTLLOB IMMAN. BREITKOPF



SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
FRIDERICO CHRISTIANO
REGIO POLONIAE ET MAGNI DVCATVS
LITHVANIAE
P R I N C I P I
DUCI SAXONIAE IVLIAE CLIVIAE MONTIVM
ANGRIAE ET WESTPHALIAE
ELECTORATVS SAXONICI
PRINCIPI HEREDI
LANDGRAVIO THVRINGIAE MARCHIONI
MISNIAE ET SVPERIORIS INFERIORISQVE
LVSATIAE
COMITI PRINCIPALI HENNEBERGICO
COMITI MARCAE RAVENSBERGAE
BARBYAE ET HANOVIAE
DYNASTAE IN RAVENSTEIN C ET
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO

SEMPER
PRINCIPALI DOMINO
DOMINO
FRIDERICO CHRISTIANO
REGIO POLONIAE ET MAGNI DACATAE
LITHUANIAE
PRINCIPI
DUCIS SAXONIAE ET ELECTORIS
SAXONIAE
ELECTORIS
PRINCIPALI
LANDGRAVI THURINGIAE MARCHIONI
MORAVIAE ET SILESIAE
COMITI PALATINO RHODANO
COMITI MARCHE BAVARIAE
DUCI
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO



SERENISSIME PRINCEPS REGIE

DOMINE CLEMENTISSIME

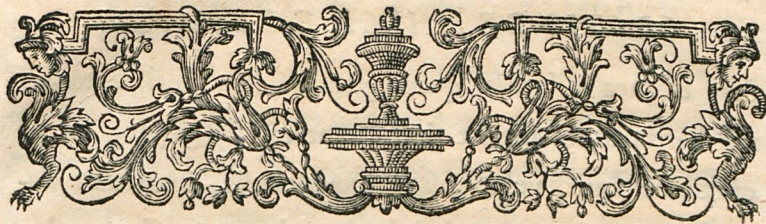
Patere, pro incredibili TVO, erga litteras,
fauore, ut altissimarum virtutum TVARVM
etiam ego admirator adsim, impulsusque ar-
gumenti magnitudine, Orationem, quam nuper, in Lipsien-
sum choro Musarum, dixi, demississime TVO Genio con-
secrem. Habes quidem, SERENISSIME PRINCEPS
REGIE, quorum immortalibus factis, ad cuncta excelsa, in-

stitutus es, quorum unum exemplar, ad perfectionem, TIBI
suffecit, PARENTVM PAR AVGVSTISSIMVM.
Nec ingratum tamen fuerit TIBI, quae, coniuncta in IIS,
splendidissima virtutum decora admiramur, tot in summis Im-
peratoribus, diuis Maioribus TVIS, dispersa intueri. Mon-
straris TV quoque, inter laudatissimos cultioris Europae
Principes, atque insigne, quod geniti summo loco sequantur,
exemplum praebes. Faxit Immortale Numen, ut, cum SERE
NISSIMA CONIVGE, ac FILIO, PRINCIPE
IVVENTVTIS, diutissime sospes agas, Maiorumque
TVORVM, ac PATRIA exempla, certantibus TVI
cultu, populis porro exhibeas! Haec ut rata Superi
vota habeant, enixissime precor,


REGIAE CELSITVDINI TVAE

deuotissimus et obsequentissimus

IO. GOTTLBOEHMIVS



ORATIO
DE
PRINCIPE EXEMPLIS IMPERATORVM
REGVMQVE R.G. INFORMANDO

ta omnino est, MAGNIFICE ACADEMI
AE RECTOR ILLVSTRISSIMI COMI
TES CETERI AVDITORES SVIS
QVISQVE DECORIBVS SPLENDIDISSIMI
Habent exempla immensam vim in mortalium animis, ac longe
potentius iis, blandiusque, quam tristi & imperioso praeceptio-
num carmine, iubetur. Introspectere hoc non ille solum sa-
pientis, octavus, Seneca, sed, quibus cor sapiebat, cuiusuis
aetatis homines: cognitumque, Auditores, exempla Miltia-

4 ORATIO DE PRINCIPE EXEMPLIS

dis, tropaea Miltiadis, quam grande Themistocli virtutum pulcherrimarum fuerint incitamentum. Quippe, in ea quotiescumque, velut insatiabilibus oculis, intuebatur clarissimus sago heros, ardebat tuendo, excussoque adeo somno, pectus suum, acrioribus stimulis, ad gloriae studium, agitari intelligebat. Enimuero hoc tam breue, per exempla, tamque efficax iter ad laudum, virtutumque, lucida decora, non scholae Philosophorum, non Socratica domus, aperiunt: * tuum hoc opus, hic labor est, dulcis, ante omnia, Historia, quam inde, digno te nomine, magistram vitae disertissimus Romuli nepotum adpellitauit. Per te namque, alto supercilio quae sapientes praecipiant, posse omnino fieri animaduertimus. Per te, omnis exempli, insigniti virtute, aut dedecore, documenta, in illustri posita loco, conspiciamus: conspectisque, si expediat, ad imitandum accendimur, si foeda ineptu sint, foeda exitu, deterremur. Quamquam autem hoc Historia aequae terrarum dominis, ac priuatae fortunae homini, praestare utique soleat: ea tamen dignitas illius est, maiestasque, ut dudum, ab intelli-

genti-

*) SENECA L. I. Ep. 6. *Longum iter est per praecepta: breue, et efficax, per exempla.*

**) IO. HENR. BOECLERVS

eruditam Dissertationem conscripsit de *Historia, schola Principum.* (inter Diff. iunctim editas, T. I. p. 1105. sqq.)

***) Exstat MATTH. BERNEG

gentibus rerum, habita maxime fit *Principum Schola* **, in qua vitae discant, quorum a nutu tot vita mortalium pendet: *Principum Speculum* ***, ad quod se, ingeniumque suum, sua omnia componant, quorum ad exemplum totus Orbis componitur: *Principum Horologium* ****, ad quod, bene agendo, bene regendo populos, horas consumant, perditasque, ut ille Romanorum Imperator, existiment, in quibus nihil cuiquam praestitissent. Neque sane, historica institutione, praestabilius quidquam fingi animo, excogitarique, informando Principi, poterat: cui, genito ad imperia, diuinitus destinato sceptris regalibus, non tam dictata umbratici magistri conveniunt, quam uniuersi Orbis Principum, Regum, Imperatorum, clarissima exempla; qui, ut compendifaciam rem, satis amplis doctoribus instruitur, maioribus suis. Hos itaque delectos heroes, Diuis permistos heroes, Princeps, humani generis decus, inde a tenero vngue, diligentissime videat: et ipse videbitur illis. Enimvero sedebat quondam non Romanis modo, (quidni enim his?) sed recentioris etiam aevi prudentissimis viris, haec

B maxime

GERI Speculum boni Principis, f. Tiri Flau. Vespasiani Vita, (Argent. 1625.)

**** ANT, DE GVEVARRA com-

posuit *Horologium Principum, f. de vita M. Aurelii, Imp. Libros III* quos, ex Hispanico sermone, in Latinum, transtulit IO. WANKELIUS

maxime opinio, altasque radices egerat, nullam rempublicam sanctiorem Romana fuisse, nec bonis exemplis ditior: Principum Romanorum fuisse velut Diuum, in terris, concilium: eos vnos esse, tanquam Virtutis consummatissimum exemplar, aemulandos: eos nisi Princeps exseribat, exprimat, referat, actum, conclamatumque, esse. Igitur audita saepenumero vox, saepenumero aethera votum pulsabat: *Sis felicior Augusto, melior Traiano!* Modo Titum Vespasianum, delicias Deum, hominum que, ostentatum ad intuendum, imitandumque, vidimus: modo M. Aurelium, Philosophum inter Principes, Principem inter Philosophos; cuius sub imperio, ter fortunatum et amplius, ex veteri dicto, Orbem Romanum adpellitaueris, quod Philosophus regnabat, et, qui regnabat, philosophabatur. At vero iactet se, ostentatrix sui, Antiquitas! Non omnino priscis exemplis, sub alio sole quaesitis, ad virtutem, iuuentus summorum Principum indiget. Praesto sunt, Auditores, aequae praeclara Imperatorum, Regumque Germaniae, exempla*: in quibus Religio, Martius ardor, ipsa Diuum soboles, Virtus, ipse, cum suis Musis, Apollo, velut indutos huma-

nam

*) Illa, tanquam in aliqua tabula, MATTH. CASTRITIVS ante oculos posuit, in eleganti libro, de he-

roicis virtutibus, memorabilibus factis, dictis, et exemplis Principum Germaniae. (Basil. 1565.)

nam faciem, velut in vnum corpus, amico concentu, coalitos, mirabundi se conspexerunt. Horum itaque maximorum imagines Principum olim regnator terrarum, mente, ac luminibus, hauriat! Horum virtutibus, terras, atque hominum genus, colat! Horum insistsens vestigiis, aequo passu, coelum, post ingentia facta, repetat! Atque hanc rem tanti operis, tam magni oris, quando consilium est, in hoc splendidissimo confessu Vestro, si veniam detis, oratione paullo copiosius exsequi, equidem ipse, quam sim vehementer Spartaee orandae impar, abunde intelligo. Conamur tenues grandia! Indulgebitis tamen, si quid veri mens augurat, **MAGNIFICE ACADEMIAE RECTOR ILLUSTRISSIMI COMITES CETERI AUDITORES OMNIBVS ELOGIIS CONDECORATISSIMI** indulgebitis magnis oratoris inconti ausis, argumentumque dicendi, non e meo exili ingenio, non e verborum nitore, quem ipse desidero, sed sua ipsiusmet ex nobilitate, nec facundiae flumine explenda, metiemini!

Maxima sunt, nec, nisi a Principibus viris, heroum progenie, expectanda, quae consulti sapientiae ciuilis summam Principalis virtutis constituunt. Vastissimus campus, cuncta per spatia virtutum, effusus habenis, Principi decurrendus. Ad

altissima illi culmina gloriae, negata vulgaribus animis via, prius enitendum, quam augusta laude, atque arduis meritis, aequet coelum, aureumque sidus astra, ut sic dicam, perambulet. Immeni laboris foret, nec eloquendum, intra datae mihi clepsydrae angustias, argumentum, si, liberiori egressu, ire per singula, numerosamque virtutem Principum complecti, exiguo huius orationis ambitu, instituerem. Summa sequar rerum fastigia, virtutumque Principalium maxima decerpam, quorum ad cultum Caesares Romano-Germanici, dicam, an tutelares salutis Germanicae Genii, viam, laudatissimis exemplis, praeiungere. Vel prima frons Vestra, Auditores, suspensa admiratione immortalium Principum, luculento mihi esse indicio videtur, expectare Vos, ante omnia, dicturum, erga Deum, reuerentiam, reginam virtutum, cui reliquae omnes, quamquam itidem dignae coelo, etiam in Principe, inclinantur. Diuinam profecto vocem, et, si non Principis, dignissimam Principe! *Vbi non est sanctitas, pietas, fides, instabile regnum est* *. Immo collapsurum mole sua! Adeo, Dei in terris Vicarii, Reges, Imperatores, adeo, quod Deo minores vos geritis, imperatis, et, coelo propitio, imperastis. Hoc fulcro, his

* Vid. SENECA TRAGIC. in Thyest. Act. II. v. 216.

his fundaminibus stetit, aeternumque stabit, per damna, per caedes, inconcussum Romanum Imperium, sacrum Numinis Immortalis manifesto tutamine, sacrum insigni suorum Principum pietate, quam, dudum supergressam humana, suis sideribus se intulisse animaduertimus. Armauerat toties, (at meminisse animus horret,) armauerat in Christianae religionis iniurias, in perniciem nostram, pestes suas, ac infanda monstra, dira Orci inuidia. Saracenos, Turcas, tot alios superstitionum cruentissimos adsecas, velut e voraginibus suis, foedo prouentu, effuderat, vt, impiis armis, magis impio scelere, ipsam, cum re Christiana, virtutem excinderent, haurirentque. Apertum autem, Diui Augusti, quorum sub pedibus nubes et sidera, apertum sic vestrae pietati amplissimum theatrum, in quo ea se, quanta quanta, altissimarum virtutum stipata choris, exserat, atque, dimicando pro aris, triumphando, exemplum postgenitis coelestibus animis, quod sequantur, ostentet. Ostentat, Auditores, tot immortalibus factis, vt, quae dicam omnino, quae non dicam, vario sententia motu nutet. Emines enimvero, ac, inter reliquos, vertice toto supra es, Magne Carole, Sancti cognomen promerite*, qui Occiduum Imperium altera manu,

B 3

ad

*) *Historiam Canonisationis Caroli*. FRANC. WALCHIVS V. C. edidit. li M. nuper admodum CHR. GVIL. (Ienae, 1751.)

14 ORATIO DE PRINCIPE EXEMPLIS

ad inuidiam felix, tenebas, altera, si fata coeptis adspiraſſent, Orientem complexus, tamquam vaſtiſſimae menti tuae, ac proferendae religionis ſtudio, vnus Orbis capeſſendo non ſufficeret. Mirarer ego nunc profuſum, ante aras, rectorem hominum, templis donaria dedicantem, rebus diuinis, ipſas inter regales menſas, (incredibile dictu, niſi de tanto Imperatore!) operatum. Talem Caefarem venerabundus mirarer: ni mentem maiora percellerent. Quippe non ſatis habuit maximus Principum, ſuis in regnis, inſtaurata ſacra diuina conſpicere. Gentes quoque externas, Saxones, Saxones, inquam, deditiſſimos ſuperſtitionibus, aeterni Dei propiore adſari numine allaborabat, longe illis, apud antiquum Auctorem *, abſimilis, qui *ad Deos id magis, quam ad ſe, pertinere* pronunciant, *ipſos viſuros, ne ſacra ſua polluantur*. Infeliciffimos autem mortalium! quorum tam pertinaciter infixi pectoribus vani cultus haerebant, vt, ſena per luſtra, ipſis Mauortiſtelis, aegre euelli ab ſtirpe poſſent. Iam vero, Auditores, plura conantem egregij Caefaris, celebranda omni aeuo, facinora perſequi pietas Ludouici Pii, in ſe, conuertit, maiori digna encomio, ſi, cum reliquis virtutibus regiis, Caefar coniunxiſſet. Coniuncta ſub Magni

Otto-

*) Vid. LIVIUS L. X. c. 6.

Ottonis imperio est: cui, de superstitione Venedica, sacer triumphus, cui fuscitati, per tot prouincias, praesulatus, ac suis ornati beneficiis, aeternas lauros, ac summae praeconia gloriae, pepererunt. Tu porro, pios inter Imperatores, lucidissimum exemplar ades, Henrice, quem ipsum quoque, inter Coelites receptum, coli conspicimus. Adfunt Conradi III. Friderici I. ab ortu solis, ad cubile Hesperium, noti pietate: quam propter, prodigi magnae animae, longe alio terrarum in Orbe, Dei Seruatoris sacro vestigiis, funestissima bella, immani cum hoste, animis aequae ac taedis furialibus armato, cum ipsis locis, ipsis cum elementis, bellare non detrectarunt. At enim tulit in primis foecunda Caesarum mater, Habsburgo-Austria, vti cunctis exaggeratos virtutibus, sic piissimos Principes: quorum inermis religio natas in scepra mentes, primis ab annis, agitet, diuinisque flammis magis ac magis accendat. Quem vero, sancto in hoc Caesarum Habsburgo-Austriacorum, pietate insignium, choro, prius celebrare sumam, quam primum Rudolphum, Germaniae, per infausta Interregni diffidia, distractae in partes, alterum Thesea, dignissimum, inter Principes, habitum, qui Germanicam rem imperio vnus aequo regat. Tanta erat, Auditores, tamque insolita Rudolphina, erga Deum, reue-

16 ORATIO DE PRINCIPE EXEMPLIS

reuerentia, vt regni Proceribus populos, terras, imperia, nouus Imperator, diuinitus datus, non sceptro, sed Crucis imagine, conferret: tamquam auspiciatissimo hoc Constantini olim imperiis, ad triumphos, signo, terrarum dominos, gentiumque, ad coelestia excitaturus. Credetis, Auditores? Credite, exsultasse, ad hoc singulare pietatis Augustae spectaculum, excelsa Aquisgrani moenia: exsultasse Caroli Magni Manes, id quoque felicitatis, quod sanctae fidei, quemadmodum regnorum, successorem Rudolphum habuerit. Iam vero, post hunc laudatissimum Imperatorem, ante maxime, (quando omnes non licet,) Carole Quinte, commemorem, primo Carolo mentis excelsae dotibus par, et secunde, maior spretis maris, ac terrae, imperiis? An te, Leopolde? eo religiosior Caesar, quo propior ipse Superos contingebas: eo religiosior Caesar, quod, inter posteros tuos, aeterna lege, tibi MARIAS THERESIAS MARIAS IOSEPHAS (coelestia nomina!) factorum benignitas destinasset. Intrauerat Quintum Carolum, post regnata, inter vtramque solis domum, imperia, post vindicatum, ab hostibus, mare, post infractos Gallorum Titanios ausus, ea sola rerum diuinarum cura, regnatoremque animum, humanis indomitum, adeo vni sibi

vni mancipauerat, vt maiestatem Caesar exueret, inque
 Hesperiae pio secessu, longe remotus ab foliis, ab diadematis
 splendore, inter sodales, sibi non purpurae, sed religionis,
 dignitate coniunctos, Deum, dominatorem Regum, vnice
 veneretur. Pientissimum Imperatorem! Ipsa hac humili-
 tate sua, super orbis terrarum imperia, exaltatum! Ad coe-
 lum Vetustas laudibus ferat abdicatum Diocletiani imperium,
 exosi rempublicam, vt villis, et vernantibus pratis, delica-
 tisque hortulis, intenderet mentem, triumphalesque manus,
 imperatorias manus, floribus ferendis, legendis fertis, im-
 penderet. Dignius omnino est aeternis praeconiis, exutum
 Caroli V. regnum, solius pietatis, Deo gratissima, victima.
 Non exspectabitis nunc copiosius pietatis Austriae, ac
 maxime Leopoldinae, elogium: quam, velut pensum no-
 minis, familiaeque, longe, inter reliquas Austriacorum Cae-
 sarum virtutes, eminuiffe, quisque intelligit.

Enimvero non *desidem Regem, inter sacella*, vt ait
 ille *, *atque aras, regnum acturum*, Germanici Imperatores,
 exemplo suo, informant: sed cuius par gloria, certo foe-
 dere, scepra atque arma tractare; purpura, aequae ac paluda-
 mento, circumdatum conspici; aequae diadematis regii, ac
 C crista-

* LIVIVS Histor. L. I. c. 32.

cristatae galeae, late fulgorem spargere. Non is ego sum,
 Auditores, qui regium existimem esse, regna aliena bello
 concutere, iracundis armis externa percellere folia, et, quam
 longe iniuria fit, iniurioso pede, arcium, ciuitatum, ho-
 minum, cadaueribus insultare. Prouocatus, Rex pius, Rex
 fortis, piis armis, hostiles animos contundat: bellator instru-
 at acies: pulsos hostibus, fugatisque, dissoluat triumphator.
 Iam vero imperterritae ego fortitudinis Augustalia exempla
 ostendere Principi, olim propugnatori regnorum, quando
 ad praesens constitui, possem equidem, vno vocabulo Caesa-
 rum, omnem virtutem militarem, cuncta heroica pectora, he-
 roica facta, comprehendere. Hectores, Achilles, Alcidasque
 tantum non omnes credatis fuisse, quotquot Dei, erga nos,
 indulgentia, in augustissimo Germaniae folio, dominos
 Orbis collocavit. Difficillimum oratoris officium, illo ex
 heroum veluti populo, singulorum delectus. Ausim ta-
 men in Vestra beneuolentia, et, quamuis imbelli Musa, for-
 tissimos belli duces, duces natos Christiani exercitus, Ger-
 manicos Imperatores, dicam. Dicam iterum Magnos Caro-
 los, Magnos Ottones: quorum illius eam virtutem fuisse
 constat, vt, aequi velut soli impatiens, iuga Pyrenaea,
 Alpiumque culmina, superauerit: illinc Saracenos fregerit,
 hinc

hinc Vaticana palatia, ab Langobardorum aufis, intaminata praestiterit: et hisce adprime Aufoniis laureis, circa verticem triumphalem serpentibus, binas coronas innexuerit, Langobardicam, et multo splendidiorum, Romanam. Non memorauerim iam Carolinas, super Wittekindi atroci animo, super Gotrici Dani, aliorumque, infestis destinatis, victorias: quando haud minores palmae, late brachia exferentes, late populos refocillantes vmbra, fortitudini Ottonis, in ipsis maxime Balthici maris, ac Tiberinis, littoribus, succreuerunt. Atque huius cumprimis bellicis laudibus, pugnisque, Marte secundo, pugnat, debes Germania, quo reliquis praestas Augusta, Imperium, retentum ab insequutis Caesaribus, auctumque, artibus iisdem, quibus quaesitum initio erat. Enimuero, Ottonis patrem, Henricum primum, quid, tanta iniuria, praeteruehimur? pulchrum in armis Principem, fortem consilio, manu promptissimum. Deuastauerat huc vsque miseram Germaniae terras effraenata Hunnorum barbaries: ferro, flammis, summa imis miscuerat: iamque fisti vix posse videbatur, vsquedum, ex Saxonis Principibus, domitor monstrorum, Henricus, exurgeret. Debellatum, ductu illius, ad Mersburgum, est, victore exercitatissimo milite, tot in posterum regnorum

statore. Post ea tempora, referatae in primis a Conrado Salico, ferreae Iani portae, ac Burgundicum regnum, vetus Germanici Imperii portio, armis, quando pace non poterat, adfertum. Ad Danubium, et Draui fluenta, Henricus III. simillima patri proles, bello fulminavit, defunctusque fortissimi ducis, militisque, officio, hosti spolia optima detraxit, Romae tum in templo suspensa*, non minore cum laude, quam quae prisca Romanorum duces Ioui Capitolino obtulerant. Neque Fridericos, Suevicae Domus sobolem, in fortibus Caesarum Germanorum exemplis, filuerim: quorum tot in Italia, in longe remotioribus terris, praeclara gesta Annales concelebrant. Enimuero, quamquam fuerit huc vsque Imperatoribus nostris prorsus egregia belli virtus, vere Martii spiritus, ut Bellicosos, Audaces, Animosos, aut, magis si vetera placeant, Soteres, Poliercetas, digne cognominare: Victoriosum tamen nondum Germania nouerat: an defraudatis iusta laude Principibus, dubito, an primus quod Habsburgicus Caesar talem elogii honorem meruerit? Rudolphum I. designari intelligitis, Auditores, tantis quoque decoribus sagi insignitum, eum

Victo-

* Vid. ILL. MASCOVII Comment. de rebus Imperii L. V. §. 23.

** De statua equestri, RVDOLPHO VICTORIOSO ab Argentoratensi

Victoriae alumnus, ut, quotiescumque, Teucro hoc duce, atque auspice, signa canerent, fere in epinicia clangor tubarum, ac litui sonitus, euaderet. Victoriosum Rudolphum*! Rudolphum, tanta fortitudine sua, instauratorem Germaniae***! Iungamus iam illi primum Maximilianum, omni encomio Caesarem superiorem, et Carolum, fulmen belli, Carolum Quintum, cuius sub imperiis, Germanica Aquila mare, ac terras, compescuit; vbique pugnavit; toties triumphavit: cui, tamquam Marti Ultori, ipsa adeo Gallia trepidavit, armis, animisque, Gallia superba. Quandoquidem autem non minor virtus est victoriis parcere, quam, debellandis hostibus, triumphos, e triumphis, ferere: ex utroque Caesar Carolus Quintus exstitit, Europae pariter triumphator, pacatorque. Iam denique, in bellicosis Imperatoribus, an quoque Leopoldum collaudem, quantumvis paciferae oliuae mallet ramos, victricibus laureis cumulatissimum? Fuit quippe tum tempus, Auditores, quo ad tesqua sua, inhospitalesque montes, repulsi Turcorum exercitus: quo, ad Turcicae Lunae labores, Orbis obstupuit: quo Galli ad Cannas suas, Hochstadium, trucidati: denique, quo, furibunda

C 3

da

ratenibus olim posita, videtis FVG
GERI Spiegel der Ehren des Hauses
Oesterreich, p. 63.

*** Vid. IO. HENR. BOECLERI
Diss. de Rudolpho I. Imper. Germaniae
instauratore.

da, per Pannonias errans, Discordia extinguere faces ferales coepit. Nostis quidem, animun Leopoldi longe aptiorem artibus pacis, togaeque ornamentis, fuisse: quibus, inter sui fastigii Principes, vt qui maxime, enitebat. At bellicae laudis quum magna pars, in capeffendo confilio, in foederibus pangendis, in constituendis ducibus belli, confistat, hanc certe, ex summo Imperatore, Principes discant. Commissa tum militaria fortissimis omnis aetatis heroibus imperia. Ducti, paternis auspiciis, exercitus ipso a Iosepho, Victore Perpetuo: cui vni datum fuit, Rudolphina e-logia aequare, facta heroica superare. Natus, educatus, regno, imperioque Germanico, inter arma et triumphos, potitus, in vtraque hac laudis arena primas tulit, ac ipse quoque splendidissimum lumen, ad quod cursum virtutis heroum filii dirigant, accendit. Nondum per tot lustra, detonuerant Germanico coelo bella. Per Belgium, euaginato gladio, Mauors grafsabatur. In Hesperiae oris, in campis Aufoniis, Bellonae stragibus, ac sanguine, litatum. Deploratas prouincias! nisi si Deus Iosepho concessisset victorias: nisi si nimium Deo dilectus Caesar fuisset.

Sed satis iam Marti, exemplisque Caesarum Martiis, datum, Auditores! Concedant nunc quoque arma togae,
atque

atque recti amorem Principes, in Germanicis Imperatoribus spectatum, imitentur. *Vbicumque solum honesta dominantri licent*, damnatissima vox Atrei, apud Senecam*, est, *precario regnatur*. Quasi vero impune quidlibet facere, id demum Regem esse, contendat. Regium est, in summa licentia, nihil licitum sibi aestimare, inque ciuium caussis, ius atque aequum, pari libra, suspendere. A fraeam, lucidum decus fiderum, terris relictis, caede madentibus, ad coelum redisse, atque extrema, per fortunatos agricolas, fecisse vestigia, vetus fingendi licentia prodidit. Non redisse lubentius crederes, sed extorrem vbique, pulsam vbique sede sua, inter aulaea augustius hospitatam, si nostris Caesaribus regnatus iam Orbis fuisset. Quodsi oratoribus idem, qui poetis, mos esset, reuocatam a iustissimis Imperatoribus dicerem: quippe qui, vt dominam, pace belloque, reueriti sunt, vt comitem, alumnamque, complexi. Habuere olim Atticae Athenae Iustum Aristidem, eo adprime elogio, per memores factos, insignitum. Celebrat in Annalibus suis, prodiga cognomentorum, Gallia Ludouicum Iustum: incertum, rigidus iustitiae custos fuerit, an,

*Felix, aequato genitus sub pondere Librae***,

illud

* In Thyest. I. c. v. 214.

MANILIUS L.IV. CONF. DE LA CER

** Ita de Augusto, sub Libra nato, DA COMM. in VIRGIL. T. I. p. 204.

illud insigne encomium, fato quodam suo, acceperit. O! si tam nomina magna, et elogia, aucupati Germaniae Caesares fuissent, quam digna summis nominibus, elogiisque, facta cumulaerunt, hoc item Iusti cognomine insignes haberemus. Fuit profecto illis, ut quondam Romanis Imperatoribus, peculiaris haec gloria, ut, quamuis inter arma regnarent, fas et iura diligentissime colerent, ipsi adessent iudiciis, ipsi ius saepissime, sanctissimeque, dicerent. Atque iudiciorum veterum facies utcumque, similis Seculo, nondum ad hunc composito cultum, nunc incondita, abhorrensque videatur, monumento tamen indefesso studio sunt, quod iustitiae Imperatores Germanici, tamquam praecipuo regni fulcro, impenderunt. Est autem, inter Themidis vindices, celebratum maximopere, ut antiquiora praetermittam, Lotharii Saxonis nomen, cuius beneficio Bononiensis Legum schola, illa velut Italiae olim Berytus, effloruit. Ipsum Imperialis Iudicium Curiae, maiore auspicio, Fridericus II. constituit, iis nimirum temporibus, quibus, per nostrum scelus, leges altum siluerant, ac summa iniuria summum ius visa. Agitabantur tum, per Germaniam, plusquam Cyclopia tempora: sua cuique dira libido ius faciebat, et dextra, et telum, quod missile vibrabat. Sed coercitum, iustifi-

iustissimi Imperatoris auxilio, ferocissimum nefas, ac, salu-
tari illo instituto, via monstrata, qua penitus eliminetur
scelus, et, cum iustitia, pietas, amor pacis, ac fides, aeter-
num mansurae, redeant. Nec mansere tamen prius, in-
festas terras, ac populos infestiores, exosae, quam primus
Maximilianus gubernaculis publicae salutis admouere-
tur. Auspicatissimus itaque laboranti patriae aderat Cae-
sar, quo primum gens ferrea desit: Caesar, a Deo conces-
sus, vt Germanicis populis feliciora secula conderet. Intelli-
gebat autem prudentissimus Princeps, absque cultu iustitiae,
absque iudiciis rite constitutis, nullam vniquam Germaniae
stabilem salutem fore: numquam exoptatius imperaturum
se, quam Astraea si secum regnet, atque, edomitis belli
priuati furiis, Pax aurea turre Principum, pauperumque ta-
bernas, inhabitet. Et fuit tum tanta Caesaris, ac nostra,
fortuna, vt, tentatum toties Imperatoribus, opus succede-
ret, perpeffaeque tantas tempestates Germaniae ire candidior
dies videretur. Exaequauit Maximiliani laudes Ferdinan-
dus primus, tam strenuus iustitiae cultor, vt orbem terrae pe-
rire mallet, quam ius et aequum, vlla ex parte, negligere. Ab
his itaque, ac ceteris, summis Caesaribus, seruantissimis
iusti, exulta, lege ciuili, Germania fuerat. Militarem Maxi-

D

milianus

milianus II. adiecit, vt Martem quoque, flecti alioquin indocilem, aequi praeceptis, ac iusti, adfuefaceret.

At vero iustitiae seueritatem nonnumquam clementia leniat, oderintque Principes vitia, hominibus ignoscant. Regia res est, Auditores, ignoscere, multarumque rerum veniam dare, nullius petere. Neque ad similitudinem Superum, vlla virtute, Principes propius accedunt, quam clementia, munificentia, benignitate. His quoque egregiis animi dotibus instructos fuisse Germaniae Caesares intelligimus: factumque praecipue primi Rudolphi, primi Maximiliani, ac Iosephi, clementia fuit, vt priscis temporibus ne Titum quidem suum, non tot alia benignissimae indolis exempla, inuideamus. Iam inter reliquas summas virtutes, in Imperatoribus nostris conspicuas, Principes moderationem Sigismundi, Ferdinandique, ac, dignissimae patris sobolis, Maximiliani, sequantur, tot tantisque, per illas religionum turbas, documentis testatam. Ego vero, ne in immensum oratio diffundatur, haec, et cetera Imperatorum Germaniae decora, religioso silentio, in praesens suspiciam.

Ecce! autem, dum haec ipsa pronuncio, aurem mihi Cynthius vellit, indignatus propositum, cui litterarum quoque amorem, numquam in Principe satis praedicandum, inuolueret

uolere videor. Itaque extremum hunc mihi laborem concedite, Auditores, ac mecum Germaniae Caesares, Vestri praefides chori, reuerenter colite. Est hoc utique comprobatum prudentum suffragiis, tantum Principes laudibus suis, aeternitatieque, consulere, quantum artium, ac litterarum, studia foueant: tantum inter ceteros, sublimi fastigio positos, eminere, quantum doctrinae se gloria efferant. Nec dedignati, inter laureas suas, et quercus, et reliqua coronamenta, Romani maxime Principes formosas Musarum hederas sunt, ex quibus ciuicam iis oratores, poetae, doctarum frontium coetus omnis, necebant. Et, apud te quoque, litterata Germania, Imperatores regnarunt, quorum eximiis factis ingens ornamentum, ex meliorum fauore artium, accessit. Illos igitur litterarum statores, illos Hercules Musagetas, accensus imitationis ardore, Princeps adspiciat, ante omnes, Carolum Magnum, in quo redditum sibi Augustum, illumque Aegypti litteratissimum Regem, nostri maiores crediderunt. Erat videlicet illi quoque, ut olim Augusto, Palatinus Apollo. Ingeniorum rempublicam, Bibliothecam *, tanto maiori cum laude, condiderat, quod, citra aeui illius exemplum, condidisset. Consecrauerat Musis, Parifina in

D 2

vrbe

* Vid. IO. DAV. KOEHLERI V. C. Diss. de Bibliotheca Caroli M.

vrbe, domicilium: per Germaniam Graecas scholas, Latinasque, aperuerat: in palatiis suis doctorum concilium hominum instituerat*, cui ipse, inter ferta lyrasque, inter Flaccos, ac reliqua, Phoebos sacrata, pectora, praesidere, adsumto Salomonis nomine, dignabatur. Neque Imperialia otia Carolus, vlla in re gratius, quam in litteris, consumebat, illarum tanto amore captus, vt ad perscribendam Teutonici sermonis Grammaticam, ad illa velut arbuta doctrinae, demitti se pateretur. Proximos honores, in his Caesarum doctorum exemplis, Ottoni III. demus, id ipso Carolo Magno maiori, quod, litterarum ob studium, inaudito elogio, *Mirabilia Mundi*, cognominaretur. Nihil tam abditum, ea aetate, in artium adytis, erat, quod intentatum Caesar omitteret, neque ex Gerberto, claro tum laude ingenii viro**, perdiscere cuperet. Et quantum eximium eruditionis suspexerit decus, in ornando hoc praeceptore suo ostendit, quem ad summi Pontificatus fastigia euectum, ab eo, fuisse constat. Collocauerim porro, in litterarum statoribus, Henricum III. ac Lothari-

* Litteraria societas fuit, quales hodieque, adprime in Italia, florent. Adscititia nomina focii, vt Carolus Salomonis, vt Alcuinus Flac ci, praeferebant. De Alcuino erudite IO. GVIL. BERGERVS exposuit in

binis Dissertationibus, de eruditione Saxonis Carolini. Ipsum litterarum statum, qui Carolinis temporibus fuit, eleganter descripsit LE BOEUF dans son *Traité de l'état des sciences dans l'étendue de la Monarchie Fran-*

tharium Saxonem. Sed fortunatum Camenis adprime Friderici II. imperium fuit, tanti studiorum fautoris, vt nemini, in hoc genere laudis, concefferit. Parum beata Optimo Caefari fua Neapolis videbatur, quamquam Bacchi ac Cereris certamen, nifi reftitutas, in ea, Sicelides Mufas confpiceret. Reftituit, Auditores, Academia condita: vtque maiora canerent, beneficiis excitauit. Nec in castris hanc litterarum curam amantiffimus vtriusque Palladis Caefar deposuit. Victor Ducis Auftriaci, domicilium iis, media inter arma, ftabiliuit: fingulari victoriae experimento, vt, quum bello euerti artium facra confpicias, is bello aut inftituerit primum, aut inftituta amplificauerit. Vindobona eft, tot ornamentis excelfa Caefarum fedes, quam ftudiis Fridericus, tanto prodigio, confecrauit: velut coelefti praeuiderit monitu, regnatos ibi Auguftos, artium et litterarum benigniffimos ftatores. Iam tu, docta Vindobona, beneficium fcientiarum Friderico gratiffima imputes, tuis Caefaribus incrementa. Friderico Italia, omnis Germania, refuscitata opti-

D 3

mas

poife, fous Charle-Magne. (Par. 1734.)

** Vid. KOELERI Diff. de eximio, in medio aeuo, Philofopho, Gerberto, etc. Tam infolita fcientiarum cognitione imbutus Gerbertus fuit, vt

rude feculum magicæ artis illum exinde inculpauerit. Quam maculam laudi eius abfterfit FABR. NAVDAEVS dans fon Apologie pour tous les grands perfonnages, qui ont été fauffement foupçonnés de Magie, c. 19.

mas artes imputet: et, imputare se, laudibus profiteatur! Sed quibus te, Carole Quarte, elogiis decorem? Quid prius, ad imitandum, Principibus monstrem? Doctrinae, linguarum, diuites copias? An Pragensem Academiam tuam, illum Bohemiae oculum? An vitae tuae Commentarios, quamquam non pari, cum Iuliiis, facundia, certe maiori fide, ab te, compositos? Cuncta disertiores depraedicent. Cuncta Principes aemulentur. Porro, Auditores, Friderici III. tempora, et vtriusque Maximiliani*, quando respicimus, quando Rudolphum II. addictissimum studiis Caesarem, propensumque Leopoldi, in ea, animum, mente recolimus, o! quam nouus rerum, exemplorumque, mihi ordo panditur! Qui fauor litterarum! Quae praefidia artium! Quales successus! Quanta vndique immensarum laudum materies! Inuitus haec, ore nostro indicta, praetereo: vt praeteream tamen, ingenii mei, ac, in dicendo, tenuitatis, conscientia me mouet.

Quid vero? Qui maxima Caesarum summorum exempla, in hac splendidissima concione Vestra, differui; qui religiosissimos Imperatores, pace ac bello praestantissimos hero-

* De Maximiliani II. inuitato, erga litteras, fauore, insignis locus est PALLAVICINI apud IO. HENR. BOECLERVM *de rebus Seculi XVI.* p. 578. *Fama erat, ea aetate, plures, in Maximiliani Caesaris aula regnare litteratos, quam aliorum omnium Principum Orthodoxorum*

heroas, memorare sustinui, DIVOS CAROLOS, et, praefens Orbis decus, FRANCISCVM, illaudatos omisi. Heu! quanto piaculo, Auditores! Sed desistite succensere piaeverecundiae, cui filere visum satius fuit, quam pauca, et infacunde, dicere. O! mihi si, par rebus, eloquii copia, felicitasque ingenii, contingat, TVAS praecipue laudes promam, AVGVSTISSIME CAESAR. Dicam Augustarum exemplar, AVGVSTAM TVAM, quam, TE cum vna, diutissime populis Deus conferuet, fero in coelum repositat! Celebrabimus TE porro, FRIDERICE AVGVSTE Rex Regum Optime, Indulgentissime Principum! cuius virtutes, sine exemplo maximae, dudum in exemplum iuere. Ego vero quas TIBI cumulatissimas laudes, TVIS ornatus immortalibus beneficiis, debeo, conceptis, pro TVA salute, fortunaque, votis compensabo.

Regnes felix! Regnes diutissime! TIBI quem dedit Numen Coeleste, animum perpetuo seruet! TE cum, dignissimam TE tori regalis Consortem, CLEMENTISSIMAM REGINAM sospitet! Laetus viuat Serenissimus Princeps Regius, FRIDERICVS

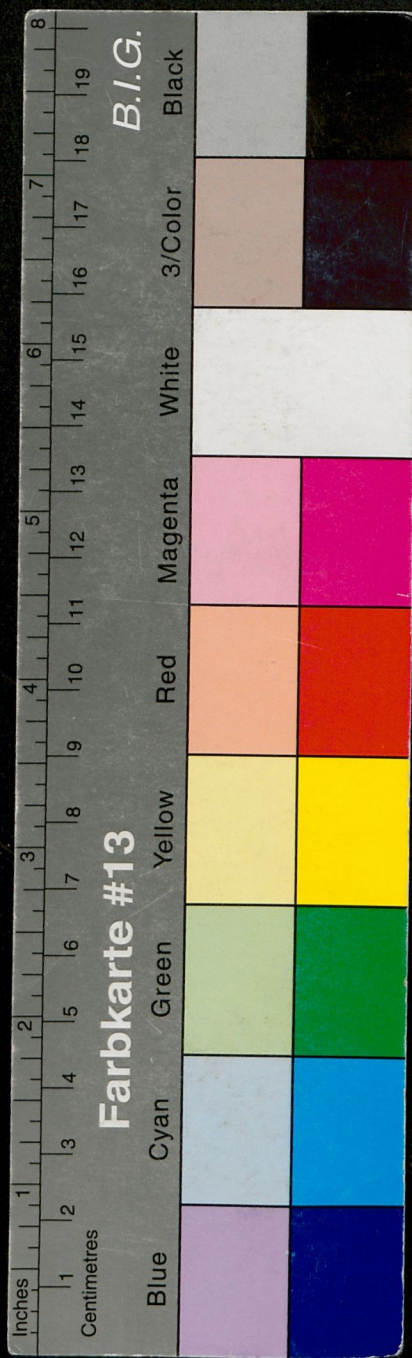
regiis seruire: Imperatore Augustale Athenaeum Oratoribus, Lycaeam Philosophis, Poetis Parnassum, Aepagum Iuris peritis, magnifice aperi-

ente, et laureata illa Austriadum Heroum domo omnis generis laureas progerminante.

RICVS CHRISTIANVS cum SERENISSIMA CONIVGE
 quae porro spem patriae, Sua foecunditate, alat! Perfet inco-
 lumis, ac duratura, omne per aeuum, SAXONICAE DOMVS
 felicitas, Saxonicarum prouinciarum salus!

Denique, Beneficentissime Deus, quando iusta et aequa
 rogamus, tuis muneribus faueas, hancque Academiam,
 virtutis, ac litterarum, sacrarium, stabilem, florentemque
 ingeniis, tueare! Saluam, cum Patribus Academiae, doctri-
 na, et meritorum amplitudine, inclitis, iubeas esse Musarum
 prolem, dilectissima mihi pectora! quorum ego me com-
 modis, desiderijsque, sollempni hac die, deuoueo.





Farbkarte #13

B.I.G.

a.k. 386, 2.

II n
1309

ORATIO
DE PRINCIPE
EXEMPLIS
IMPERATORVM REGVMQVE
ROMANO GERMANICORVM
INFORMANDO
IN AVSPICIIS
PROFESSORII MVNERIS



LIPSIÆ A. D. XII. IVN. A. C. N. CXCICCLII

PRONVNCIATA



A

IO. GOTTLOB BOEHMIO

LIPSIÆ

LITTERIS IO. GOTTLOB IMMAN. BREITKOPF